

MANEESI, KRAAKKULA JA TERVAHOVI SUOMEN HISTORIASSA

Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat

Palkitsivat taas äskettäin parhaista kirjankansista. Palkintotuomareiden joukossa näytti olleen myös johtaja Aleksis Stenvall. Totta mikä totta. En liene ainoa, jonka mielessä tuo nimi siinä tuokiossa assosioitui Alexis Kiveksi. Kovasti ovat olleet kekseliäitä ja kansallishenkisiä tämän Stenvallin vanhemmat, olkoon, etteivät suomentaneetkaan nimeään.

Valitettavasti en muista palkittuja kirjankansia, mutta epäilen, että pöydälläni oleva kirja ei ehtinyt leikkiin mukaan, vaikka painovuotensa onkin 1966. Kuvasarja alkaa etukannesta: Aleksanteri II ja Suomen toisten valtiopäivien avajaiset; keskenpolttua, Elias Lönnrot. Takakansi: kansallispukuinen suomalaisnainen; Runeberg; karikatyyrinomainen piirros J. V. Snellmanista. Kirjan selässä kaistale Gallen-Kallelaa, Lemminkäisen äiti. Kuvat kaikki monivärikuvia alkuperäisistä taideteoksista. Mahdoton niitä on tässä pelkän painomusteen avulakuvata.

Tällainen on Juva-Juvan IV:n osan kansi. Vanha lukkarinrakkaus Suomen historiaan — muistuu mieleen lyseon viides ja Jalo-Veikko Wainion innostava opetus! — ja ennen kaikkea myöhäinen lempeni 1800-lukuun syttyä uudelleen ja uudelleen. Vanhat niin kuin nuoretkin, lukekaa Suomen 1800-lukua! Se on heräämisen

vuosisata, suurten herätysliikkeiden aikaa, hengellisten niin kuin kansallistenkin. Romantiikkaa ja realismia, realismia ja romantiikkaa. Naturalismia. Klassista helleenisessä, klassista kansallisessa mielessä. Eihän nykyajan ihminen Kalevalaa itseään lukemalla voi tajuta, miksi se niin merkittävä oli. On luettava Kalevalan löytämisen historiaa. Ei kansallisen Suomen ainoalaatuisuutta voi tajuta, ellei lue Snellmanin kamppailua: sivistyneistö kansallistettava, kansa sivistettävä. Franzén ja kansanlaulu. Syntyperältänsä supisuomalainen, olkoon, että sitten veronmaksajana menetetty Franzén Runebergin, Runeberg Oksasen ja Kiven, Kivi Ahon mestarina.

Nyt olen selailut kirjan kuvat moneen kertaan, ja kuvituksesta nyt vain puhunkin. Isä ja poika Juvan, Einar W:n ja Mikon, Suomen kansan historian 4:nneen saavat arvostella ja esitellä muut, niin kuin ovat jo edellisiäkin esitelleet. On henkilökuvia piirroksina, maalauksina, daguerrotyyppinä ja valokuvina, veistostenkin kuvia ja korkokuvia, on linnoja, taloja ja torppia, maisemia ja elinkeinoja, ryhmäkuvia ja tilanteita, tulipaloja ja juhlia, interiöörejä ja yksityisiä huonekaluja, on kirjankansia, tittelisivuja ja historiallisten lehtien etusivuja, kuten Auran ensimmäinen vihko ja Turun Wiikko-Sanomien, on "Vänrikkien" alkute-

os på svenska, on Kirkkolaki 1876 ja Björkqvistin postilla, on karttoja, seteleitä, mitaleita ja postimerkkejä. Taiteilijat ovat edustettuina siinä kuin poliitikotkin, työväenliike yhtä hyvin kuin suomettarelaiset ja päivälehteläisetkin. Kansien suunnittelija Markku Reunanen ja kuvatoimittaja Martta Hirn ansaitsevat kumpikin suurkiitoksen. Onnistuakseen maisteri Hirnin tavoitin täytyä totisesti tuntee sekä isänmaan historia että naapureiden vaiheet ja maailmanpoliittinen tausta.

Pohjois-Suomea edustavat lähinnä muutamat Oulun kuvat. On Oulun palo 1822, valokuva neiti Birgit Holmbergille kuuluvasta värillisestä kivi-piirroksista, jonka mukaan myös Ainolan museon tulipalomaalaus on tehty. Värikuva on Sara Wacklinin "Satasen" uusimman painoksen kannessa. On myös kuva Oulun "Manneesista" 1874 ja tervahovista. Maneesin kuva on sisäkuva Oulun Suomalaisen Yksityislyseon hyväksi järjestetyistä arpajaisista, samasta tilaisuudesta, josta Teuvo Pakkala kirjoittaa samaisen lyseon juhlakirjassa, 1924 ilmestyneessä matrikelissa. Jälleen kerran: eikö todellakaan monet kummat kokeineesta Oulun maneesista ole muuta ulkokuvaakin kuin se, jonka Anna Forsberg on ottanut tuhon jälkeen tulipalopakoksen kalseaksi jäädyttämistä entisen maneesin seinistä.

Tervahovin kuvateksti puhuu — Oulun tervahovista. Oikein väärin. Tämä kuva (sama tämän pakinan yhteydessä) ei kuitenkaan esitä varsinaista Oulun tervahovia, joka tuhoutui tulipalossa, 1901, vaan Kraakkulan väliaikaista ja samalla viimeistä tervahovia, joka järjestettiin Toppilansalmen Hietasaaren puoleiselle rannalle Hartaanselän länsipuolelle Kraakkulan niemeen, sikäli kuin siinä mitään varsinaista niemeä oli tai on. Tähän se tervahovi sitten hiljennikin, uutta ei rakennettu. Tervansoutu loppui.

Kraakkulasta on lysti tarina. Kuulin sen Erkki Flinckiltä eräällä Oulu-seuran kävelyretkellä. Hietasaareissa oli Kraakkulan kansakoulu, ja talo on vieläkin. Sen omisti aikanaan Snellman, joka majoiitti siihen etelästä hankittuja timpermannejaan, etelän vareksia, "kraak-kraak". Siitä talolle ja aikanaan koulullekin nimi Kraakkula eli vielä kansanomaisemmin "Raakkula".

P a n u

P.s. S:lla 215 Juvamme puhuvat Oulun Wiikko-Sanomien lehdestä. Pitää olla Oulun Wiikko-Sanomia. Juuri tämän nimisenä OWS ilmestyi ensimmäisen kerran 1829, viimeisen kerran 1879. — S:lla 441 sanotaan, että Suomen ensimmäinen höyrysaha, Kestilän höyrysaha lihin, Iijokisuulle, perustettiin 1860. Pitää olla 1859.